

„Da mi nebi jednog Boga bilo,
In Boga vjese, da ne bilo,
Prestali bi ljudi biti ljudi,
Več bi ljudi bili mrki vuci
I risovi i zmajevi ljuti,
Klali bi se, brate, do izkolja.“

Mična dogodbica iz novega ali starega zakona hasnila bo tudi radi tega več, ker je „sveto pismo“.

Ko se užé vidi utisu posledke, poravná naj se stvar po načinu gore omenjenem.

Kako s kaznijo? Dobro je, da v obeh navedenih slučajih trpí vsaj nekoliko i tožitelj; če užé ne tako kakor nasprotnik, barem tako, da se čuti poraženega, da nima veselja več do sličnega čina.

Ako so se vse tožbe obravnavale modrim načinom, sigurno se nam ni treba bati tožeb zadnje vrste — radi nagajivosti. Ali, kaj se hoče? Deca je v enem kraji več, v drugem manj razuzdana. Da tudi učitelji v takih slučajih ne postopajo vsi korektno, to je dokazana istina. Gorostasen pogrešek pri šolskih oblastih, takim tožbam tehten vzrok je prepogosto premeščevanje učiteljev; kajti le v vsem dobro informovan učitelj vedel bode zadostno pretehtati povode in povodov povode. Ali novo premeščeni učitelj mora studovati najpreje svojo situvacijo. Pri tem se res dogodi lahko kaj sličnega, da revež, ko se še spozná ne, sam ne vé, kam bi se del. Včasi, ko se učitelj informuje, dana je otrokom, užé razvajenim, prilika, da nadaljujejo in dovršujejo svoje započeto delo, ki je disciplini v kvar.

Če pa vender človek zajde v tako sršenje gnjezdo, naj zatožbo dobro preudari. Bolj kakor v vsakem drugem slučaju gleda naj se na odgovor zatoženčev, ker šele potem je mogoče spoznati, je li tožba te vrste, ali ne. Če se je menenje potrdilo, onda naj se z ostro besedo pojasni, koliko škode trpí s tem vsa šola, ko se zamuja zlati čas z nepotrebnim motenjem svetega miru. Dobro bi bilo i druge součence pozvati, da se sami prostovoljno izreko, koliko raji bi bili v miru poslušali pouk, nego te sitnosti. S tem sta nagajivca osamljena. Učitelj še lahko pripomore, če vidi, da jih ni tako z lehka pripraviti v sramoto.

Tukaj kakor drugodi naj se navéde kontrasta uzor, da bi nagajivca ne imela prilike jeziti se na ravnarji učiteljevem. Lepa beseda naposled se bo tudi prilegla dobro, če ni užé prejšnje seglo dosti globoko.

Na to pride kazen. Ta mora biti v navedenem slučaju huja od prejšnjih. Dobro je, da zadene oba neporedneža v enaki meri.

Sicer je nastanku takih tožeb vzrok le neredno ravnanje pri tožbah prvih dveh vrst. Največji pogrešek je, da se ne izoluje tožitelja. Če se pa to zgodi, potem se do velike sile ne oglasi več. S pravim vzgojnim ravnanjem pri tožbah se te odpravi; v šoli se udomači mir in red, bratovska ljubezen kraljuje v šolski sobi, kakor tudi zunaj.

Božica „pedagogija“ lepi (plava) z razprtimi krili nad tako disciplino ter siplje učitelju in učencem obilih darov iz svojih belih, prozornih rok. *Ivo od Nanosa.*

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

Od pedagogijskih teoretikov te dobe spominjati se nam je najprej Mafeja Vegija (l. 1407 — 1458), ki je bil najprej učitelj lepih znanosti v Paviji, a potem je zauzermal

mnoge častne cerkvene službe v Rimu. Napisal je znamenito delo „o vzgoji dece in njih čistem vedénji“. V tem delu je razvil mnogo lepih misli. Mej drugim veli: Prva vzgoja je zeló znamenita, a vzgoja se prične že pred porodom. Zato se ima paziti na telesno in moralno stanje roditeljev. Pri vzgoji odločuje največ mati. Duševnemu in telesnemu razvitku otroka ugaja, ako se koj s početka ostro ž njim postopa in se varuje razvade. Pouk naj se zgodaj prične, a ne pred sedmim letom. Dečki naj čitajo samo dobre, stare in skušane pisce, osobito Virgila in primerne oddelke iz sv. pisma. Strah božji je začetek modrosti. Z ostrimi, pogostnimi telesnimi kaznimi vzgojuje se robsko, malodušno in nizko mišljenje. Resnobno in ljubeznjivo ravnanje s pohvalami združeno je veliko več vredno. Še skrbnejše nego sinove je treba hčere vzgojevati.

Tudi Erazem Roterdamski (l. 1467—1536) je bil znamenit ne samo kot učejak, ampak tudi kot pedagog. Nekaj časa je bil profesor grškega jezika na vseučilišči v Cambridgeu. Napisal je mnogo raznovrstnih spisov, v katerih je razvil tudi svoje misli o vzreji otrok. Čeravno je bil humanist, vendar je obsojeval pretirano posnemanje starih piscev, rekši: Ogiblajte se robskega posnemanja. Čitajte in preučite dobre pisatelje krščanske in poganske. Prestavite potem v svojo glavo njihove prave in dobre misli tako, da bode to, kar spišete, vaša misel in vaš slog. Najzanimivejše delo Erazmovo je bilo v oni dóbi zeló hvaljena „Colloquia“, t. j. latinski pisani razgovori o raznih stvaréh. Iz formalne strani so bili ti razgovori izvrstni, ker je Erazem o najnavadnejših rečeh (o gostilnah, o trgovini kónj, o lovu in dr.) pisal prav klasično latinščino. Zadržaj jim je bil pa poln prostih napadov na redovnike, post in dr. Čudno je torej, da je tak učenjak in duhovnik takovo knjigo mogel priporočati za šolski pouk, češ, da so ž njo postali mnogi čvrstejši v latinščini in da so se poboljšali. Ta knjiga je bila zabranjena po Francoskem, sežgana na Španskem, obsojena v Rimu, pa vendar so jo rabili po mnogih šolah. Svrha vzgoje je bila po Erazmu čveterna. Pred vsem se mora detetu v srce vsaditi strah božji. Potem naj se uči svobodnih umetnosti. Na to naj se vsposobi za praktično življenje. Potlej naj se nauči uljudnega vedénja. Tudi deklice naj se poučujejo. Prosti ljudje mislijo, da je deklicam znanstveno izobraženje odveč; ali razumni so o tem prepričani, da se z drugim ne dá obvarovati čisto in plemenito srce. V Erazmu Roterdamskem vidimo jasno, kakšna je bila tedanja dóba.

Duh poganski se je boril s krščanskim. Ta notranji razdor in notranjo borbo vidimo tudi v Erazmu Roterdamskem, ki je, da mimogredé to omenimo, postal duhovnik, ne da bi imel za to poklic. Nekoliko je pritrjeval načelom krščanskim; a zopet je z vsó gorečnostjo zastopal humanizem in njegove zmote.

Tretji oddelek.

Novi vek.

I. Protestantske šole.

Koncem petnajstega stoletja se je znantno razvilo duševno življenje po svetu. Humanistiško gibanje je v mnogih vzbudilo živo poželenje po nauku in izobraženosti. K temu so razni izumki in odkritja tega stoletja nagibali človeštvo na daljno razmišljanje. Iznašlo se je namreč knjigotiskarstvo in smodnik, odkrila se je Amerika in morska pot v izhodno Indijo. S tem se je doseglo, da se je v daljne strani sveta pošiljalo in širilo ne samo blago, ampak tudi misli. Podani so bili torej bistveni pogoji materijalnemu in umnemu napredku vsega človeštva. Ali ta vzvišeni duševni vzlet je bil samo v višjih